

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

DAVVISÁMI FONETIHKKA, FONOLOGIIJA JA ČÁLLINVUOGIT

10 oahppočuoggá

Dohkkehuvvon Sámi allaskuvlla fágalávdegottis 13.09.2005. Ođastuvvon Fágahálddahushoavda bokte 12.3.2010 ja hálddahushoavda bokte 10.08.11. Dutkan- ja oahppostivra (DOS) dohkkehan 21.6.2013 áššis 64/13. DOS jodiheadji dohkkehan rievdadusaid 28.4.2015 DOS mearrádusa vuođul áššis DOS 58/15. Goahtejodiheadji dohkkehan rievdadusaid 01.03.22, Public áššenr. 22/00131-1.

1. OAHPPOOVTTADAGA NAMMA

Sámegillii: Davvisámi fonetihkka, fonologijja ja čállinvuogit

Dárogillii: Nordsamisk fonetikk, fonologi og rettskrivning

Engelasgillii: North Sami phonetics, phonology and orthographies

2. OPPALAŠ DIEĐUT OAHPU BIRRA

OAHPPOOVTTADAGA KODA

SAM 108

VIIDODAT

10 oahppočuoggá

OAHPU LÁGIDEAPMI

Luohkkálatnjaoahpahussan Sámi allaskuvllas.

3. OAHPPOPROGRÁMMA GULLEVAŠVUOHTA

Sámegiela ja sámi girjjálašvuoda bachelorprográmma.

4. SISABEASSANGÁIBÁDUSAT

Dábálaš sisabeassangáibádusat alitoahpahussii ja sámegielmáhttu. Sisabeassanvuodđu sáhtá leat juogo oppalaš lohangelbbolašvuota (čađahan joatkkaskuvlla/logahaga) dahje realagelbbolašvuota. Oppalaš lohangelbbolašvuoda gáibádusat olgoriikka ohcciide bohtet ovdan NOKUTa GSU-listtus.

Sámegiela gáibádusa sáhtá deavdit čuovvovaš vugiid mielde: Norgga joatkkaskuvllas sámegiella 1. dahje 2. giellan 2, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje lohkan sámegiela vierrogiellanja Ruota gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje ođđaáigásaš giellan (moderna språk 200-300 čuoggá) dahje vástideaddji sámegieloahppu doaibmi njuolggadusaid mielde. Sámegiela gáibádusa sáhtá maid deavdit sámegiela lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin dahje ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuota man dási gelbbolašvuota ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvoštallamii ja meannuduvvo dán vuodul.

5. OAHPAHUSGIELLA

Davvisámegiella.

6. SISDOALLU

Oahpu ollislaš sisdoallu leat davvisámi njálmmálaš ja čálalaš giela gaskavuodat sihke dálá áiggi ja ovdalaš áiggiid. Oahpahusa oasis leat dát:

- hállanorgánaid doaibma, namalassii mo dat duddjojiet jietnadagaid
- mo hállangiella adno čállima vuodđun, ovddemustá hállama jienalaš hápmi ja sátnehámiid fonologalaš hápmi
- mo davvisámegiela giellajietnadagaid ja daid erohusaid ja ovttaláganvuodaid sáhtá govvidit dieđalaččat ja čálalaččat

- suoma-ugralaš gielaid jietnadatčállima geavahus oahpahuvo čállinhárjehusaiguin ja lohkanhárjehusaiguin
- logaldagat ja artihkkalat čilgejit davvisámegiela čállingiela historjjás 1728 rájis otnáži, dálá čállingiela gielalaš vuođu ja oanehaččat maiddá eará sámegielaid čállingielaid historjjálaš duogáži
- logaldagat J.A. Friisa, Konrad Nielsena, Erkki Itkonena ja eará čállinvugiid birra
- geavatlaš čállinvuohkečállinhárjehusat ja čilgenhárjehusat.

7. OAHPPANJOKSOSAT

Oahpu maŋŋá studeanta galgá

- máhttit čilget artikulatovra fonetihka válдоosiid, namalassii mo hállanorgánat duddjojiet jietnadagaid
- máhttit čilget jietnadagaid iešvuođaid artikulašuvnna vuođu
- máhttit geavahit suoma-ugralaš gielaid jietnadatčállima davvisámegiela sániid ja teavsttaid čállimii
- máhttit lohkat davvisámegiela teavsttaid mat leat čállojuvvo suoma-ugralaš gielaid jietnadatčállimiin
- áddet hállangiela ja čállingiela gaskavuođa jietnadatdásis fonehtalaš ja fonologalaš čilgenvugiid vuođu
- dovdat davvisámegiela čállingiela historjjá váldolinnjaid álggu rájis gitta dálá áigái
- dovdat bures J.A. Friisa, Konrad Nielsena, Erkki Itkonena ja eará čállinvugiid ahte máhttá álkit lohkat teavsttaid mat leat čállon dáid čállinvugiid mielde
- máhttá čilget namuhuvvo čállinvugiid erohusaid ja ovttalágánvuođaid gaskaneaset ja dálá čállinvuogi ektui
- dovdat namuhuvvo čállinvugiid ja dálá čállinvuogi historjjálaš duogáža
- nákcet ovttastahttit dieđuidis gielalaš vuođu ja čállinvugiid birra nu ahte sáhttá árvoštallat ja áddet davvisámegillii čállojuvvo teavsttaid.

8. OAHPAHAN- JA OAHPPANVUOGIT

Studeanttain gáibiduvvo aktiivvalaš oassálastin. Studeanta galgá dađistaga bargat oahpaheaddji addin gažaldagaiguin ja hárjehusaiguin, mat leat oahppanproseassa deatalaš oassin. Son berre maiddá čađat doallat oktavuodá fágaoahpaheddjiin e.e. vai diehtá mo su fágalaš ovdáneapmi lihkestuvvá.

9. GÁIBÁDUSAT BEASSAT EKSÁMENII

Fágaoahpaheaddji dohkkeha bargguid mat leat dasto eksámenii beassama eaktun.

Studeanta galgá bargat golbma geatnegahtton barggu:

1. Transkriberet fágaoahpaheaddji válljen cealkagiid fonehtalaččat, iežas hállama mielde.
2. Transkriberet sullii 1 minuhta davvisámi hállama fonehtalaččat.

Studeanta oazžu ieš báddet (dahje eará láhkái vurket) teavstta dahje oazžu luoikkas báddejuvvo teavstta oahpaheaddjis.

3. Dasa lassin galgá studeanta čállit fágalaš čálloša (2–3 dihtoriin čállojuvvon siiddu) mii giedeahallá ovtta dahje mángga čállinvuogi dahje čállingiela historjjá. Bargu galgá leat dieđalaš artihkkala hámis.

10. EKSÁMEN

Eksámen lea njálmmálaš eksámen mas studeanta beassá čilget dieđuidis, čájehit gálggaidis ja árvvoštallannávccaidis fonetihkas ja fonologiijas ja/dahje sámi čállingiela historjjálaš duogážis ja čállinvugiin.

Eksámen árvvoštallojuvvo bustávvaárvosániiguin (A–F).

11. LEAGO PRIVATISTTAIN VEJOLAŠ VÁLDIT DAN FÁGA/FÁTTÁ?

Dábálaččat ii leat vejolaš privatistan váldit dán oahpu, geahča muđui U/A lága § 3-5.

12. KVALITEHTASIHKKARASTIN

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii, ja makkár vejolašvuođat/geatnegasvuođat studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo omd. evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágaraortta vuodul.

13. LOHKANMEARRI

Lohkanmearri dohkkehuvo sierra.